Ədəbiyyat qəzeti

Bahəddin SALMAN

KABUSLANMIŞLAR

Povest

Onlar pilləkənlərlə aşağı düşdülər, pişik də ağzında pomidorla onların arxasınca gəldi. Fimar üçüncü mərtəbənin pilləkənlərində dayanıb, onların ayaq səslərin dinləyirdi. Bu vaxt məktəbin zəngi vuruldu. Bütün mərtəbələri uşaqların səsi bürüdü. O, qaçışan şagirdlərə dəyə-dəyə məktəbin binasından çıxıb, darvazaya doğru irəliləyirdi. Ağ pişik xəstə görkəmini dəyişmiş, daha gümrah və gözəl halda onun yanından qaçıb, ağzındakı pomidoru dişləri arasında möhkəm sıxaraq, hündür şam ağacına dırmaşdı və pomidoru ona baxan Fimarın ayaqları altına atdı.

(Əvvəli ötən saylarımızda)

- Sarsaq kaftar! - Fimar pıçıltı ilə dedi və qapıdan içəri girdi. Yerində dayanıb gözlərini yumdu, içəridəki qoxuları var gücüylə ciyərlərinə çəkdi. Sol tərəfdəki divardan asılan kiçik ölçülü tabelada yazılanları oxudu. "Əziz məktəblilər, üçüncü mərtəbə təmirə bağlanıb, xahiş olunur bu mərtəbəyə qalxmayasınız!" Gözlərini yumub ətrafdakı qoxuları yenidən ciyərlərinə çəkdi və məstedici həzz duyğusuyla sol tərəfə doğru addımlayıb, pilləkənlərə çatdı, yuxarı qalxdı. Başını ikinci mərtəbənin dəhlizindən içəri salıb, ətrafa göz gəzdirdi. Sinif otaqlarından müəllimələr və şagirdlərin səsi eşidilirdi. Otaqlardan birinin qapısı açıldı, içəridən əlini şalvarının qabağına tutan kiçik oğlan uşağı çıxdı. Fimar üz-gözünü büzüşdürüb, uzaqdan ona baxan bu uşağa gülümsədi, uşaq isə heç nəyə məhəl verməyib, o biri əlini də qabağına tutdu, qaçaraq onun yanından keçdi və üstündə "oğlanlar üçün" yazılan qapını həyəcanla açıb içəri girdi.

Gülümsünərək əlinin içiylə saçına sığal vura-vura geri çevriləndə xırıltılı, təngnəfəs səs eşitdi. Səs yavaş-yavaş incə fit səsinə çevrilərək öz kölgəsi ilə bərabər pilləkənlərlə aşağı enirdi. Fimara elə gəldi ki, bu, uzun illər öncə başları gilyotinlə vurulmuş minlərlə adamın xırıltılarına sahiblik edən meydanlardan, sübh vaxtı sakitliyi insaf bilən qəssabların iti bıçağı altında bağıran inəklərin boğazlarından, yaşamaqdan əl götürüb qaçmaq istəyən əlacsız xəstə bədənlərin iniltisini divarlarında boğan xəstəxana palatalarından sivrilib gələn və taqətdən düşən səsdir... Amma o düşünmədi ki, bu səs onunla üzbəüzdəki pilləkənin başında dayanan ağ tükləri kirdən tündləşib pırtlaşıq düşmüş, bu kirli tüklər arasında üstü parlaq qaşlarla bəzənmiş boğazlığı daşıyan, quyruğuna qurumuş kol-kos qırıqlarının, taxta ovuntularının ilişdiyi, arıqlıqdan qulaqları yana əyilmiş, onurğa sümüyü qurumuş budaq kimi aşkar görünən, baxışından ölümün damcıladığı, ciyərləri xır-xır xırıldayan pişikdən gəlir.

- Perla! - o kədərlə dedi.

Pişik çəktinliklə nəfəs ala-ala pilləkənləri enərək vecsiz şəkildə onun yanından keçib, ikinci mərtəbənin dəhlizinə girib, sola döndü. Fimar qəfildən pilləkənləri iki-iki çıxmağa başladı. Təngnəfəs başını yuxarı qaldıranda, üçüncü mərtəbənin qapısı ağzında, ağ-qara rəngli saçları arxadan hörülmüş, qırmızı rəngli qısa ətəkdə, ətli ayaqlarına mavi rəngli tuflilər geymiş, dik döşlərini qucaqlayan yaşıl köynəkli, ala gözlərinin altı torbalanmış və qırışmış qadın, tənqidə hazır simayla ona baxırdı. O, qadını tanıdı. Bu onun məktəbdəki rus dili müəllimesi Olqa idi. İllər əvvəl bu müəllimini həmkarlarından fərqləndirən yeganə şey qırxlı yaşlarında olmasına baxmayaraq hələ də bakirə olması, ailə həyatı qurmaması idi. Onun bakirəliyi, həmişə bütün hərəkətlərindən, danışığından, gülüşündən, qəzəbindən, çöhrəsindəki hər halından ağzı bağlı qıfıl kimi sallanırdı. Bu qıfılın necə möhkəm bağlandığını illər keçdikcə şagirdləri də dərk etməyə başlamışdı. O indi çox dəyişmişdi. Əlləri kobudlaşmış, başı daha da yekəlmiş, bir sözlə, qadına xas bütün gözəllikləri təbiət ondan zorla qoparmışdı. Bu gözəlliklərdən geriyə qalan ən parlaq, ən toxunulmaz şey onun bakirəliyi idi. Bu bakirəlik illərdir dərin yerə basdırılmış, içi, çölü pas, kif atmış sandıqda qalan, amma parlaqlığından heç nə itirməyən qızıl külçə kimi hələ də işıldayırdı.

- Gəl, gəl! - Olqa ona əmr etdi və təmir səbəbi ilə qapı əvəzinə asılmış müşəmbəni aralayıb üçüncü mərtəbənin dəhlizinə girdi və ədayla təkrarladı - Gəl, dedim! - otaqlardan hansınınsa qapısının cırıltısı eşidildi. Fimar müşəmbəni ehtiyatla aralayıb içəri girdi. Ustaların təmir alətləri, yana aşırdılmış bir neçə nərdivan, rəngbərəng divar boyaları dəhlizin harasına gəldi atılmışdı. Köhnə taxta döşəmə başdan-ayağa toz-torpaq içindəydi. Qadın dəhlizin girişi ilə üzbəüzdəki otağın qapısını açıq saxlayıb içəridə onu gözləyirdi.

- Mən sizi tanıdım, Olqa müəllimə, siz də məni tanıdız? - deyə Fimar qadını itaətkar baxışlarla süzə-süzə otağa doğru addımlayaraq sakit səslə dedi. Bu vaxt qadın masanın üzərindəki təbaşiri götürüb, lövhədə tələsik nələrsə yazmağa başladı. Təbaşirin ovuntuları günəşin işıqları altında dairə vurub otağın tavanına doğru qalxırdı. O, qadının lövhədə nə yazdığını görməyə tələsərək tez içəri keçib, gözlərini lövhəyə zillədi.

- "İnsanların gedişini qatarların gedişi ilə səhv salmayın, insanlar geri dönmür!.." - qadın yazını sonlandırıb, əliylə arxa partaya işarə verib, nəzakətli səslə xahiş etdi - Zəhmət olmasa, ayağa qalxın və valideyn olaraq bu qədər insanın içində öz övladınıza bir cümləlik məsləhət verin! - bunu deyib, gözlərini lövhəyə dikmiş Fimarın yanından ötüb, qapının ağzında dayandı. Fimar geri çevriləndə bütün partalarda sinif yoldaşlarının analarının, bəzilərinin isə atalarının illər əvvəlki hallarında oturduğunu gördü. Onlar hərəkətsiz, donuq halda yanlız gözlərini qırpır, Fimara baxırdılar. Arxa sıradan səs gəldi, bu onun anası idi. O, stulu yanı ilə arxaya itələyib ayağa qalxdı, bir qədər şikayətli nəzərlərlə oğlunu süzdükdən sonra dərindən ah çəkib yerinə oturdu. Bu vaxt bütün valideynlər ayağa qalxıb, bir-bir otaqdan çıxmağa başladılar, kişilər qapının ağzında dayanıb, qadınlara nəzakətlə yol verdikdən sonra özləri də çıxdılar. Müəllimə hələ də qapının ağzında dayanmışdı. Fimar anasına baxıb, gözləri dolaraq gülümsəməyə başladı, bu, gülüşdən daha çox sevincə oxşayırdı. Anası çantasını açıb güzgüsünü, sonra isə dodaq boyasını çıxardı. Qadın boyanı dodaqları üstündə gəzdirdikcə onun oynaq sifətində qəribə, təsvirəgəlməz canlanma, gənclik baş qaldırırdı. O, gəncləşdi, gəncləşdi, gəncləşdi... lap baharda tumurcuqlayan yarpaq kimi təzələndi. Hətta o qədər gəncləşdi ki, Fimar öz anasını tanıya bilməyib bir anlıq bu gözəl qadına aşiq də oldu. Qadın əşyalarını çantasına yığıb, ayağa qalxıb, sinifdən qaçaraq çıxdı. Olqa da yeyin addımlarla onun arxasınca çıxdı. Dəhlizi tuflilərin səsi aldı. Fimar həyəcanla - ana! - deyə qışqıraraq tələsik dəhlizə atıldı. Amma dəhlizdə addımlayan müəllimə idi. Müəllimə siniflərdən birinə girib, şüşəli və üzəri ağ boyayla səliqəsiz rənglənmiş qapını sərt şəkildə çırpdı, içəridən bağlanan qapının kilid səsi dəhlizdə əks-səda verdi. Xırıltılı səs yenə ona doğru yaxınlaşırdı. Fimar gah geri, gah da irəli çevrildi. Bu dəfə ağ rəngli pişiyin dəhlizin digər qapısındakı müşəmbənin arasından heysiz addımlarla içəri soxulduğunu gördü. Pişik çox çətinliklə yerə uzadılmış nərdivanın üstündən keçib, ona doğru gəlirdi. Pişiyin gözləri çəpləşmişdi. Fimara elə gəldi ki, onun bir gözü ölümə, digər gözü isə həyata baxır, amma qarşısını qətiyyən görmür. O, Fimarın yanına çatıb, başını yuxarı qaldırdı, diqqətlə onu süzdükdən sonra ayaqlarına sürtünüb ən başdakı qapısı açıq olan otağa doğru irəlilədi. Fimar geri çevrilib, onun arxasınca düşdü. Pişik içəri girib, pəncərə tərəfdəki partalardan birinin üstünə çıxıb, arxasını yırğalaya-yırğalaya əllərini, ayaqlarını altında bükdü. Ağzını geniş açıb əsnədikdən sonra üzünü lövhəyə tutdu. Fimar sinfin girəcəyində dayanıb ətrafı həsədlə gözdən keçirirdi. Birdən pişiyin çox izaholunmaz rahatçılıqla üzünü tutduğu səmtə - lövhəyə göz gəzdirdi. Lövhədə iri hərflərlə "Ölülərin dirilərdən qorxmağa daha çox haqqı var!" yazılmışdı. Qəfildən sinfi səs-küy bürüdü. Geri boylananda sinif yoldaşlarının uzaq illərdəki görkəmdə bir-biriləri ilə deyib-güldüklərini, göydə uçuşan yumrulanmış dəftər vərəqlərini, bəzi qızların qeybətcil tərzdə söhbət etdiklərini və pişiyin sağ yanındakı yerdə çox sakit tərzdə sol əlini alnına söykəyərək oturub kitab oxuyan bacısı Banunu gördü. Pişik partanın üstündən yerə atılıb, Fimarın yanından keçdi. Qapıda üzbəüz gəldiyi oğlan uşağı pişiyin ayağını necə tapdaladısa, pişik həyasız bir səslə çığırıb otaqdan dəhlizə qaçdı. Bu Fimarın uşaqlıq halı idi. Şagirdlərdən nə pişiyi görən oldu, nə də çığırtısını eşidən.

- Uşaqlar, deyəsən, Kolumbun bacısı bu gün dərs keçməyə gəlməyəcək. Ha ha ha ha ha ... - deyə oğlan uşağı gurultulu gülüşlə bunları deyib, qaçaraq müəllimənin stulunu pəncərənin ağzına çəkdi, stulun üstünə çıxmaq istədiyi vaxt, ayağı ilişib döşəməyə yıxıldı. Fimarın gözləri acizanə qırpılaraq baş verənləri izləyirdi. Uşaqlar hamısı qəhqəhə çəkib gülməyə başladı, oğlan baş verənlərə məhəl vermədən ayağa qalxıb, stulu düzəltdi və təkrar üstünə çıxıb həyətə boylandı.

- Fimar!!! Gəl otur yerində, az təlxəklik elə! - deyə Banu yerdən qardaşına səsləndi.

- Kolumbun bacısı gəlir, Kolumbun bacısı gəlir! Bu dərsə girmək istəməyənlər, arxamcaaa! - deyə oğlan stuldan enib, cəld sinifdən çölə qaçaraq qışqırdı. Sinifdəki bütün uşaqlar ona qoşulub, otaqdan qaçaraq çıxdılar.

- Fimar!!! Fimar! Gəl, otur yerində! - deyə Banu da şikayətli səslə qışqıraraq onun arxasınca düşdü..

O, özünə dalmışdı... daş kimi ifadəsiz sifətlə yerində donub qalmışdı. Uşaqların ayaq səsləri, dəhlizdə əks-səda verərək gedib-gəlirdi. Ürkək addımlarla uşaqların arxasınca çıxdı, amma dəhlizdə heç kim gözə dəymirdi, bütün səslər kəsilmişdi.

- Bu tamaşa illərdir mənim üçün hazırlanıb! - deyə düşünərək rus dili müəlliminin bayaq girdiyi qapısı qapalı sinif otağının ağzına gəldi, qulağını qapıya söykəyib, bir qədər dayandı, sonra sanki indi deyəcəklərindən ehtiyatlanan səslə dilləndi,

- Olqa müəllimə, sizin neçə uşağınız var?!

- Bir! - fövqəladə bir kədərlə qadın cavab verdi.

- Buna çox sevindim! Adı nədir?! - Fimar titrək səslə soruşdu.

- Anya! Onu görmək istəyirsən? O, indi burdadır.

- Ah... Əlbəttə... Mən də deyirəm siz görəsən nəyə görə otağa girib qapını bağlamısız. Deməli, sizin danışacaqlarınız, ya da ikinizə aid nəsə başqa işiniz var imiş. Bəlkə də, kobudluq eləmiş olacam, amma mən sizin ailə həyatı qurduğunuza çox sevindim!!! - Fimar nəzakətli səslə dedi.

- O, sənin yanına gəlir! - qadın dedi və qəfil içəridən qapının şüşəsinə çırpılan şey onu çilik-çilik edib dəhlizə düşdü. Bu çiyinlərindən məktəbli çantası asılmış, üstündə qırmızı rəngli qısa donu olan, sarı saçlı, xırda burunlu, iri yaşıl gözləri olan kukla idi. Kuklanın kapron ayaqları və qolları toz basmış taxta döşəmədə sürüşüb, üzbəüzdəki sinfin qapısına dəyib dayandı.

- Axı, bu kukladır! - deyib Fimar qapıya yaxınlaşmaq istədi, amma qapının şüşəsinin sınıq yerindən günəşin parlaq şəfəqi dəhlizə elə bir parıltıyla keçdi ki, dəhliz Fimarın illərdir günəşdən gözlədiyi həmin parlaqlığa qərq oldu, sonra bu şəfəq sarı rəngli böyük bir mələyə çevrilib, qanad çalaraq özünü divarlara, otaqların qapılarına çırpdı. Qapılar taybatay açılmağa, otaqlarda illər əvvələ xas səslər dillənməyə, gah parıldayan, gah da boğulan tutqun hava rəngləri boy göstərməyə başladı. Bu səslər keçmişdəki şagirdlərə, müəllimələrə, dərsin sonunda vurulan minlərlə zəngə məxsus idi. Onlar qəhqəhə çəkir, inildəyir, susur, rabitəsiz cümlələrə, sözlərə çevrilir, susur, onlara kimsə əzab verirmişcəsinə qışqırır, təkrar susur, ağlayırdılar. Anidən bütün səslər, dəhlizdən eşidilən iztirablı pişik myoltusu ilə sonlandı. Otaqların qapısı qapandı, özü də xəfif əsən küləyin sayəsində. Amma Fimarın illərdir günəşdən gözlədiyi həmin günə xas parlaqlıq yenidən bərpa olmuş, öz yerində qalmışdı. Fimar geri çevrilləndə ağ pişiyin dəhlizin qapısı ağzında dayandığını və yerə qoyduğu qırmızı rəngli pomidoru yaladığını gördü. Olqa müəllimənin otağının qapısı açıldı və bayaq məktəbin həyətində söhbətləşdiyi yaşlı adam bu otaqdan çıxıb, doğmalıqla ona baxıb gülümsündü, hər iki əlini arxaya uzatdı, sinifdən onun iki əlini də tutan kiçik əllər, sonra bu kiçik əllərin sahibləri olan bir oğlan, bir qız uşağı çıxdı. Bunlar Fimarın bacısı Banu və Fimarın uşaqlığı idi. Banu nazla kişinin qabağına keçib "Çantamı yaxşı bağla!" deyə çiynindəki çantanı silkələdi. Balaca Fimar nadincliklə qızın keçi buynuzu kimi yığılmış saçının bir tərəfin dartışdırıb, sevinclə atılıb düşdü, Banu da onu qıdıqlamağa çalışaraq qarnına əl atdı. Sonra Banu ağ pişiyi gördü və sevinclə "Perla!" deyə ona tərəf qaçdı. Balaca Fimar kişinin əlindən tutub, Banunun arxasınca addımlayaraq, cır səslə "Baba, mənə nağıl danış da" dedi. Banu sevgiylə Perlanı sığallayırdı. Kişi bayaq aşağıda onunla dalaşan və indi də dəhlizin ortasında dayanıb onları izləyən Fimara baxa-baxa əlindən tutduğu kiçik Fimarı dayandırıb, ona doğru aşağı əyilib, nağıl danışmağa başladı.

- Amma çox qısa nağıl olacaq.

Uşaq başını yelləyərək razılıq verdi.

"İllər əvvəl günəşli may səhərlərindən birində oxuduğu məktəbin həyətində sağ əlində tutduğu məzun şəhadətnaməsini nifrətlə günəşli səmaya tərəf tullayan bir oğlan görünmüşdü. Bəlkə də, oğlan şəhadətnaməsini günəşin yandıracağına ümid edərək bu

cür davranmışdı. Çünki şəhadətnamə göydən yerə düşəndə, oğlan birinci ayaqları altındakı şəhadətnaməyə, sonra da gözlərini qıyaraq günəşə tüpürdü. Hələ hirsi soyumayıb, arxaya çevrilib məktəbin giriş pilləkənlərinə də tüpürdü və "əlvida, iyrənc illərim" deyə qəhqəhə çəkdi, qaçaraq ordan uzaqlaşdı. Zamanla məktəb də, günəş də bu hərəkətinə görə ondan küsdü. Uzun illər sonra oğlan ən gözəl vaxtlarının bu məktəbdə olduğunu, günəşin məktəb illərində daha gözəl parıldadığını anladı və keçmişindən üzr istəmək üçün dəfələrlə ora geri döndü, özü də öz olmayan uşaqlarını məktəbdən götürmək bəhanəsi ilə həmin məktəbə gəlib getməyə başladı. - Kişi bunu deyib gözlərini yuxarı zillədi - Amma onu məktəbin qapısı ağzından heç kim içəri buraxmırdı. Bir gün bu oğlan məktəbin içinə girdi və o illəri doya-doya yaşamadığı üçün dərin peşmançılq hissi keçirdi. Amma keçmiş o qədər vəfalı idi ki, onu qucaq açıb sevgiylə qarşıladı. Günəş də oğlanla barışdı. O gündən sonra oğlan daha keçmişə boylanmırdı, bütün günlərini o qədər sevgiylə yaşayırdı ki, yeni günü yaşamaq həyəcanından, dünənki günü xatırlamağa vaxt tapmırdı". - Kişi ayağa qalxıb, ona baxan Fimara göz vurdu və balaca Fimarın əlindən tutub - "Gedək" - dedi.

- Maraqsız nağılıydı.

- Ha ha ha ha... Məncə də.

- Baba, ölsə, mən Perlanı harda basdırım?! - Banu babasının əlindən tutub dedi.

- Sən onu illər sonra məktəbin darvazası ağzındakı şam ağacının altında basdıracaqsan, mən buna əminəm!

- O çox şirindi!

- O keçmişin ən kədərli xəbərçisidi!

Onlar pilləkənlərlə aşağı düşdülər, pişik də ağzında pomidorla onların arxasınca gəldi. Fimar üçüncü mərtəbənin pilləkənlərində dayanıb, onların ayaq səslərin dinləyirdi. Bu vaxt məktəbin zəngi vuruldu. Bütün mərtəbələri uşaqların səsi bürüdü. O, qaçışan şagirdlərə dəyə-dəyə məktəbin binasından çıxıb, darvazaya doğru irəliləyirdi. Ağ pişik xəstə görkəmini dəyişmiş, daha gümrah və gözəl halda onun yanından qaçıb, ağzındakı pomidoru dişləri arasında möhkəm sıxaraq, hündür şam ağacına dırmaşdı və pomidoru ona baxan Fimarın ayaqları altına atdı. Fimar əyilib əzilib, partlamış, suyu süzülən pomiduru götürüb, burnuna yaxınlaşdırdı. Pomidor anasının eyvanda ona verdiyi duzlanmış pomidor kimi qoxurdu. Gülümsünərək başını yuxarı qaldırıb ağ pişiyə baxdı. Pişik şirin nəzərlərlə ona baxıb, bir dəfə myoldadı.

- Myoo.

O, pomidoru səliqəylə səkinin üstünə qoyub, əliylə şam ağacına sığal vurub, darvazadan çölə çıxdı. Addımlarını saxlayıb gözlərini dalğınlıqla burnu məktəbin darvazasına tərəf dayanmış, pəncərələri açıq buraxılmış avtomobilin içinə zillədi. Avtomobilin magnitofonunda Rasim Müzəffərlinin ifasında mahnı səslənirdi:

Bir batmış gəmiyəm indi mən,
Suların altında yatmışam.
Qorxmuram tufandan, küləkdən,
Sevməyin daşını atmışam.
Nələr-nələr üzür qəlbimdə,
Sevməyi bilməyən nə bilər?
Rəqqaslartək süzür üstümdə
Fələkət bilməyən sevgilər...

O, özü yaşda olan valideynlərin arasıyla məktəbin tinini döndü, musiqi səsi hələ də eşidilirdi, qoltuğundakı qəzetləri yolun sağındakı "Xəngəl" restoranının ağzına qoyulmuş zibil vedrəsinə atdı, siqaret yandırıb, tüstüsünü başının üstünə üfürə-üfürə gözdən itdi.

Ədəbiyyat qəzeti.- 2023- cü il.- 30 sentyabr.- S. 45.- N- 36.